

Vecný zámer návrhu zákona o vysokých školách

Úvod

Hlavným cieľom a základným východiskom novej právnej úpravy je vytvoriť legislatívny rámec, ktorý bude **podporovať**:

- akademickú autonómiu a slobody,
- kvalitné vzdelávanie s dôrazom na získanie praktických zručností a skúseností previazaných na potreby modernej spoločnosti a trhu práce,
- zlepšenie implementácie bolonského procesu (najmä prostredníctvom kreditového systému) s cieľom podporiť kvalitu a internacionalizáciu vysokých škôl,
- zvýšenie flexibility štúdia a uznávania kreditov,
- zavedenie „short-cycle“ programov,
- prepojenie akademického prostredia s praxou, okrem iného aj akcentovaním kooperácie študentov s externým prostredím už počas štúdia,
- elektronizáciu, debyrokratizáciu a zjednocovanie administratívnych procesov.

V konečnom dôsledku by mal nový vysokoškolský zákon slúžiť ako nástroj, ktorý umožní vysokým školám rozvíjať ich spoločenský dosah a naplňovať ich poslanie – prispievať k rozvoju vzdelanosti, poznania, vedy a kultúry v súlade s potrebami spoločnosti, rozvíjať vedomosti, zručnosti, múdrosť, tvorivosť a dobro človeka a tým prispievať k rozvoju vedomostnej spoločnosti.

Nový zákon bude primárne zameraný na otázky štúdia a jeho efektívnosť vo vzťahu k potrebám spoločnosti a trhu práce. V rozsahu kompetenčných otázok a rozhodovacích procesov vnútri vysokých škôl, bude v novom zákone v podstatnej miere zachovaný status quo.

Východiskom tvorby nového zákona o vysokých školách je zjednodušenie súčasného právneho rámca formou zostručnenia právnej úpravy v miere zodpovedajúcej potrebám jeho praktickej aplikovateľnosti. Účelom je eliminovať ustanovenia, ktoré sú z hľadiska efektívneho fungovania vysokých škôl a realizácie štúdia nadbytočné, neprehľadné a príliš podrobné. K takýmto opatreniam patrí napríklad úprava ustanovení regulujúcich jednotlivé registre.

Vecný zámer obsahuje bližšie vymedzenie základných oblastí, ktoré majú byť predmetom nového zákona o vysokých školách, z hľadiska identifikovaných nedostatkov súčasnej právnej úpravy a návrhov na ich riešenie. Vychádza z potreby prispôsobenia vysokoškolského vzdelávania aktuálnym požiadavkám spoločnosti a trhu práce, najmä zavedením a podporou krátkych študijných programov (tzv. short-cycle programy) a profesijne orientovaných bakalárskych študijných programov, vrátane rozvoja duálneho vzdelávania, ktoré umožňuje študentom praktické zapojenie do pracovného procesu už počas štúdia a získanie potrebných vedomostí a zručností na výkon povolania v kratšom čase. Súčasťou tejto oblasti je aj posilnenie zapojenia odborníkov z praxe do výučby. Podporiť praktické aspekty štúdia má aj nový prístup k forme záverečnej práce a možnosti nahradiť ju absolvovaním stáže.

Návrh zamerania novej právnej úpravy je orientovaný na systémové zlepšovanie vzdelávania doktorandov prostredníctvom doktorandských škôl, ktoré majú zabezpečiť jednotnú a kvalitnú prípravu v spoločných kompetenciách, akými sú pedagogické zručnosti, metodológia vedeckého výskumu, projektový manažment a podobne. S cieľom podporiť internacionalizáciu vysokoškolského systému by sa mali upraviť podmienky pôsobenia zahraničných vysokých škôl, vytvoriť predpoklady pre vznik špecializovaných vysokoškolských inštitúcií a nastaviť transparentné a spravodlivé kritériá pre získavanie akademických titulov.

Ďalšie navrhované zmeny sa týkajú vysokoškolského štúdia, vrátane školného, definície štandardnej dĺžky štúdia prostredníctvom kreditového systému, úpravy požiadaviek na minimálny počet kreditov v kontrolných etapách štúdia a podmienok spätného uznávania kreditov, či uznávania kreditov z iných foriem vzdelávania. Zvýšená pozornosť je venovaná aj téme podpory študentských združení.

Vzhľadom na neustály vývoj technológií a rastúcu digitalizáciu sa návrh zameriava aj na implementáciu inovácií, ako je využívanie umelej inteligencie v akademickom prostredí, zefektívnenie elektronizácie administratívnych procesov a debyrokratizáciu.

V poslednom rade sa vecný zámer zaoberá dôležitou aktuálnou spoločenskou otázkou, ktorou je bezpečnosť na vysokých školách.

Obsah

1. Akademická autonómia a slobody	5
2. Short-cycle programy vo vysokoškolskom vzdelávaní	5
3. Profesijne orientovaný bakalársky študijný program a duálne vzdelávanie na VŠ	5
4. Záverečná práca alebo stáž ako súčasť štúdia	6
5. Odborníci z praxe	7
6. Doktorandské školy	7
7. Školné	7
8. Štandardná dĺžka štúdia – charakterizovaná prostredníctvom kreditov, nie rokov	8
9. Úprava požiadaviek na počet kreditov vo vzťahu k úspešnému ukončovaniu jednotlivých kontrolných etáp štúdia	8
10. Uznávanie kreditov z iných typov vzdelávania	9
11. Časové obmedzenie spätného uznávania kreditov	9
12. Spájanie vysokých škôl – „co-ktor“ a podmienky prechodného obdobia	9
13. Vysokoškolské tituly	10
14. Pôsobenie zahraničných vysokých škôl	10
15. Nastavenie kontrolných a sankčných mechanizmov	10
16. Umelá inteligencia vo vysokoškolskom prostredí	10
17. Elektronizácia a debyrokratizácia	11
18. Zvýšenie bezpečnosti na vysokých školách	11
19. Stimulácia združovania študentov	12

1. Akademická autonómia a slobody

Prístup v novom zákone: Akademická autonómia je kľúčovým princípom, na ktorom je postavené slobodné a kvalitné vysokoškolské vzdelávanie. Pri tvorbe nového zákona o vysokých školách si uvedomujeme potrebu zachovania objektivity a nezávislosti akademického prostredia, ako nezastupiteľného priestoru pre rozvoj poznania a kritického myslenia v spoločnosti v súlade s Bolonským procesom či Európskym priestorom vysokého školstva (EHEA). Cieľom novej právnej úpravy je preto zabezpečiť, aby vysoké školy naďalej mohli slobodne vykonávať svoju pedagogickú a vedeckú činnosť, rozvíjať nové oblasti výskumu a prispievať k rozvoju spoločnosti, a to v súlade s medzinárodnými štandardmi a etickými normami. Nepredpokladá sa úprava kompetenčných otázok organizácie a riadenia vysokých škôl. Posilnenie akademickej autonómie bude reflektované napríklad v inštitútoch súvisiacich so štúdiom (forma záverečnej práce/stáž, flexibilita v študijných programoch a kreditovom systéme štúdia).

2. Short-cycle programy vo vysokoškolskom vzdelávaní

Identifikovaný problém: Vysokoškolské vzdelávanie na Slovensku je dnes založené na dlhších študijných programoch, pričom krátke cykly, tzv. short-cycles nie sú v slovenskom vysokoškolskom prostredí adaptované. Uvedeným spôsobom sa obmedzujú možnosti študentov získať v kratšom čase kvalifikované vzdelanie, ktoré je dostatočným základom pre výkon určitých špecializovaných odborných profesií. Tento problém je obzvlášť relevantný v kontexte dynamických zmien v spoločnosti a na trhu práce.

Riešenie v novom zákone: Nový zákon o vysokých školách sa zameria na definíciu short-cycle programov (krátkodobé študijné programy, ktoré by trvali 1–2 roky a mali by konkrétnu kreditovú hodnotu), identifikovaním jasných kritérií pre ich akreditáciu a hodnotenie. Tento typ vzdelávania bude spôsobilý flexibilne reagovať na potreby spoločnosti a trhu práce (napr. v oblastiach ako IT, technické odbory, manažment, zdravotníctvo). Cieľom vytvorenia krátkodobých programov je ponúknuť záujemcom o štúdium flexibilnejšiu možnosť ako získať vzdelanie potrebné pre lepšie uplatnenie na trhu práce. Rovnako dôležitým zámerom je uspokojiť potreby zamestnávateľov vo vzťahu ku kvalifikovaným zamestnancom. Tieto programy budú obsahovať nielen klasické formy výučby, ale aj obligatórne absolvovanie praxe alebo stáže v podnikoch. Z tohto dôvodu sa pri realizácii short-cycle programov predpokladá intenzívna spolupráca s praxou.

Súvisiace ustanovenia súčasnej právnej úpravy: § 50 a nasl., § 68 ods. 6 ZoVŠ

3. Profesijne orientovaný bakalársky študijný program a duálne vzdelávanie na VŠ

Identifikovaný problém: Bakalárske študijné programy na Slovensku často nemajú dostatočnú profesijnú orientáciu, čo môže znižovať až úplne vylučovať ich aplikovateľnosť v praxi. Z tohto dôvodu sa v SR považuje za prirodzené v každom prípade pokračovať na magisterský študijný program, čo v mnohých prípadoch, z hľadiska potrieb praxe nie je nevyhnutné, a tým ani hospodárne a efektívne.

Riešenie v novom zákone: Nový zákon bude bližšie definovať profesijne orientované bakalárske študijné programy zamerané na konkrétne povolania. Ich cieľom bude pripraviť absolventa na výkon povolania, bez nutnosti absolvovania ďalších stupňov VŠ vzdelania. Zároveň sa definuje nový typ študijného programu, v rámci ktorého sa predpokladá aj absolvovanie praktických stáží, odborných praxí, resp. ďalších foriem aplikovaného vzdelávania aj mimo vysokej školy priamo

u zamestnávateľov. Takéto programy majú naplniť požiadavky spoločnosti a trhu práce na lepšie pripravených absolventov, zároveň budú umožňovať subjektom z praxe participovať na vzdelávaní v študijných programoch, napr. formou poskytnutia praxí ale aj odborných vyučujúcich a podobne. V tejto súvislosti sa tiež zmení definícia právnických organizácií, ktoré môžu participovať na praktickej výučbe, keďže v súčasnosti sú vymenované typy podnikov a účel ich participácie. V novom zákone bude možné zapojiť pre každý študijný program zodpovedajúci subjekt zabezpečujúci prax.

V prípade učiteľských študijných programov bude prax prebiehať najmä v sieti v zákone bližšie špecifikovaných cvičných škôl a zariadení (tzv. fakultných škôl a zariadení).

Súvisiace ustanovenia súčasnej právnej úpravy: § 52 ods. 1, § 53a ods. 5, § 68 ods. 6 ZoVŠ

4. Záverečná práca alebo stáž ako súčasť štúdia

Identifikovaný problém: Tradičné vzdelávanie v rámci slovenských vysokých škôl zahŕňa záverečnú prácu ako povinnú súčasť ukončenia štúdia, čo však môže byť pre niektorých študentov menej relevantné než prax v odbore. Uvedené tvrdenie umocňuje aj súčasný rozmach umelej inteligencie používanej na formuláciu súvislých textov. Študenti častokrát nemajú príležitosti absolvovať relevantnú odbornú stáž, čo môže ovplyvniť kvalitu ich prípravy na prácu. Úprava foriem skončenia štúdia je požiadavkou podstatnej časti akademickej obce.

Riešenie v novom zákone: Nový zákon zavedie možnosť alternatívy medzi záverečnou prácou alebo stážou ako súčasťami študijného programu. Osobitné požiadavky na absolvovanie stáže budú konkrétne zákonom vymedzené. Stáž bude mať rovnakú kreditovú záťaž ako záverečná práca. Podkladom úspešného absolvovania stáže bude študentom vypracované portfólio, ktorého obhajoba bude predstavovať štátnu skúšku, tak ako je to pri obhajobe záverečnej práce. Rovnako bude mať študent pri uskutočňovaní stáže prideleného konzultanta, resp. supervízora, ktorý bude dohliadať na riadny výkon stáže a následne vyhodnotí prístup študenta pri jej realizácii. Novozavedená právna úprava bude priamo súvisieť aj s intenzívnejším zapojením odborníkov z praxe do vzdelávacieho procesu. Aj oni budú môcť byť supervízormi stáže. V tejto súvislosti sa uvažuje aj nad úpravou podnikových štipendií (v otázke atraktívnosti a dostupnosti), ktoré môžu byť motivujúcim faktorom pre potenciálnych stážistov.

Nová právna úprava zároveň vytvorí priestor pre väčšiu flexibilitu vo forme súčasného konceptu záverečných prác, čím reaguje na aktuálne požiadavky moderného vzdelávania a rozmach nástrojov umelej inteligencie. Predpokladá sa, že záverečné práce nebudú už striktné viazané len na tradičný textový formát, ale umožnia aj iné alternatívy, ktoré sa viac zameriavajú na aplikáciu teoretických poznatkov v praxi. V tomto smere sa otvoria možnosti pre vysoké školy, aby samostatne rozhodovali o forme záverečných prác v závislosti od konkrétneho študijného odboru. Pôjde napríklad o spracovanie návrhov nových technologických riešení, analýzu konkrétneho právneho prípadu, tvorbu modelu, prípadovej štúdie pacienta alebo iného relevantného projektu. Takýto prístup má za cieľ poskytnúť študentom možnosť preukázať schopnosť riešiť konkrétne problémy, efektívne aplikovať teoretické vedomosti v reálnych podmienkach a svoje výsledky ucelene spracovať, čím sa zároveň zvýši relevancia a praktická hodnota záverečných prác.

Súvisiace ustanovenia súčasnej právnej úpravy: § 51 ods. 2, 3, § 52 ods. 4, § 53 ods. 5, § 54 ods. 3, § 75 ods. 2, 3, 6, § 97a ods. 2 ZoVŠ

5. Odborníci z praxe

Identifikovaný problém: Slovenskému vysokému školstvu je vyčítaná nedostatočná prepojenosť akademického prostredia s praxou. Vysoké školy v mnohých prípadoch nedisponujú v rámci svojho personálneho aparátu dostatočným množstvom odborníkov z praxe, ktorí by sa mohli zapojiť do vyučovacieho procesu a odovzdať študentom svoje praktické skúsenosti.

Riešenie v novom zákone: Nový zákon zjednoduší požiadavky na zamestnávanie odborníkov z praxe, pokiaľ preukážu dostatočnú kvalifikáciu v danom odbore, čím sa posilní aj spolupráca vysokých škôl a praxe. Študenti zároveň môžu získať kontakt s potenciálnymi budúcimi zamestnávateľmi už počas štúdia. V tejto súvislosti je potrebné prehodnotiť platové ohodnotenie osôb pôsobiacich na pozíciách vysokoškolského učiteľa, resp. lektora a zaviesť ďalšie opatrenia, ktoré otvoria vysokoškolský systém praxi, tam kde je to potrebné.

Súvisiace ustanovenia súčasnej právnej úpravy: § 3, § 22 ods. 13, § 74 ods. 1, § 75 ods. 1, 8, § 80 ZoVŠ

6. Doktorandské školy

Identifikovaný problém: Doktorandské štúdium je v súčasnosti rôznorodé a absentuje systematické zjednotenie základných kompetencií, ktoré by mali doktorandi získať na kvalitnej úrovni, ako je metodológia vedeckého výskumu, didaktika, prezentačné zručnosti a pod. Aktuálne je možné sa v rámci doktorandských študijných programov stretnúť s prípadmi, keď doktorand počas celého štúdia neabsolvoval dostatočnú pedagogickú výučbu, nebol v interakcii so študentami a nevenoval sa ani nadobúdaniu vedomostí z oblasti didaktiky. Na druhej strane existujú odbory, v rámci ktorých je opomínaná metodologická príprava doktorandov na získanie zručností realizácie relevantného vedeckého výskumu. Zároveň sa otvára diskusia o úprave rámca pre poskytovanie profesijných doktorátov (industrial doctorates) s cieľom zvýšiť ich atraktivitu a praktické uplatnenie.

Riešenie v novom zákone: Nový zákon zavedie osobitný inštitút doktorandských škôl, ako súčasti existujúcich vysokých škôl. Doktorandské školy budú zamerané na vzdelávanie v oblasti základných zručností pre všetkých doktorandov príslušnej vysokej školy (metodológia vedeckého výskumu, didaktika, prezentačné zručnosti a pod.). Týmto spôsobom doktorandi získajú jednotné a komplexné vedomosti a zručnosti nevyhnutné pre ich budúce akademické, alebo iné profesijné pôsobenie. Doktorandská škola bude môcť vzniknúť aj ako spoločný projekt spolupracujúcich vysokých škôl.

Súvisiace ustanovenia súčasnej právnej úpravy: § 21, § 51 ods. 4 písm. o), § 54 ods. 22, § 54a ZoVŠ

7. Školné

Identifikovaný problém: V súčasnosti sú pravidlá týkajúce sa školného v slovenskom vzdelávacom systéme pomerne rigidné a výpočet je komplikovaný.

Riešenie v novom zákone: Účelom školného v jednotlivých prípadoch je podieľanie sa študenta na krytí nákladov vzdelávacieho procesu, z tohto dôvodu bude určené primerane vo vzťahu k jednotlivým dôvodom, pre ktoré sa stanovuje. Nový zákon umožní flexibilnejšie nastavenie školného v závislosti od typu štúdia a jeho trvania, pričom sa zjednoduší určenie maximálnych limitov pre jednotlivé druhy školného a tým pádom aj proces určovania výšky školného na

vysokých školách. Pri prekročení štandardnej dĺžky štúdia sa uvažuje nad určovaním školného na obdobie jedného semestra.

Súvisiace ustanovenia súčasnej právnej úpravy: § 92, Opatrenie MŠVVaŠ SR, ktorým sa ustanovuje suma maximálneho ročného školného na akademický rok 2024/2025

8. Štandardná dĺžka štúdia – charakterizovaná prostredníctvom kreditov, nie rokov

Identifikovaný problém: Štandardná dĺžka štúdia sa podľa zákona určuje v akademických rokoch, čo môže byť problematické pri porovnávaní a uznávaní študijných programov v rámci EÚ a medzi vysokými školami, ktoré majú odlišné dĺžky štúdia a chcú realizovať spoločné študijné programy.

Riešenie v novom zákone: Nový zákon vymedzí štandardnú dĺžku štúdia nie prostredníctvom rokov a tomu zodpovedajúcich kreditov, ako je to v súčasnosti, ale len prostredníctvom kreditov, kde 1 kredit zodpovedá určitej hodnote pracovnej záťaže študenta (zvyčajne 25-30 hodín práce, ktorá pokrýva všetky akademické aktivity - prednášky, semináre, samoštúdium, praktická výučba a pod.). Dĺžka štúdia bude následne definovaná ako súčet kreditov (napr. 180 kreditov pre bakalárske štúdium) s možnosťou ich flexibilnejšieho rozvrhnutia v rámci štúdia, podľa potrieb a schopností študenta. Tento prístup uľahčí harmonizáciu so zahraničnými školami a zjednoduší realizáciu spoločných študijných programov. Zároveň však zákon upraví nevyhnutný počet kreditov vo vzťahu k jednotlivých kontrolným etapám štúdia. Uvedený prístup priamo súvisí aj so systémom uznávania kreditov z iných typov vzdelávania (tzv. recognition of prior learning). Na účely identifikácie štandardnej dĺžky štúdia z dôvodov určenia školného za jej prekročenie bude zákon naďalej časovo ohraničovať minimálnu a maximálnu štandardnú dĺžku štúdia v jednotlivých študijných programoch, ktorú si vysoké školy prispôbia svojim potrebám.

Súvisiace ustanovenia súčasnej právnej úpravy: § 51 ods. 4 písm. h), § 52 ods. 3, § 53 ods. 4, § 54 ods. 2, § 54a, § 62 ZoVŠ, Vyhláška MŠVVaM SR č. 614/2002 Z. z. o kreditovom systéme štúdia

9. Úprava požiadaviek na počet kreditov vo vzťahu k úspešnému ukončovaniu jednotlivých kontrolných etáp štúdia

Identifikovaný problém: V súčasnosti nie sú požiadavky na minimálny počet kreditov pre úspešné absolvovanie semestra jednotné, čo môže viesť k nejasnostiam, ako sa hodnotí študentov výkon v rámci akademického roka. Týmto spôsobom nie sú jednoznačne stanovené požiadavky, ktoré musia študenti v jednotlivých kontrolných etapách štúdia splniť a častokrát to smeruje k možnosti pokračovať v štúdiu a využívať benefity, ktoré sú spojené so statusom študenta, bez splnenia čo i len minimálnych kritérií vo vzťahu k absolvovaným predmetom, resp. získaným kreditom.

Riešenie v novom zákone: Nový zákon bude definovať minimálny počet kreditov za semester, resp. určitú kontrolnú etapu štúdia a za celý študijný program. Tento počet by mal byť konzistentný naprieč všetkými vysokými školami a programami, čím sa zabezpečí jednotnosť a transparentnosť. Zároveň však bude ponechaný priestor pre flexibilitu. To znamená, že študenti budú mať možnosť prispôbiť si svoje tempo štúdia na základe individuálnych preferencií, avšak so zohľadnením potreby naplnenia minimálnej, zákonom určenej kreditovej záťaže. Týmto spôsobom sa zabezpečí rovnaký štandard pre všetkých študentov, ale zároveň sa vytvorí pružnosť pri definovaní a hodnotení jednotlivých semestrov a etáp štúdia.

10. Uznávanie kreditov z iných typov vzdelávania

Identifikovaný problém: V súčasnosti nie je v slovenskej vysokoškolskej legislatíve definovaný systém pre uznávanie kreditov, ktoré študent môže získať inak ako absolvovaním predmetov, ktoré sú súčasťou študijného plánu (napr. absolvovaním predmetov z akademických mobilít, ktoré nie sú súčasťou zmluvy, ale najmä iným formálnym a neformálnym vzdelávaním a informálnym učením sa). To spôsobuje nerovnaký prístup k uznávaniu medzi jednotlivými vysokými školami a znižuje flexibilitu a inkluzívnosť štúdia z pohľadu študentov. Študijné programy by mali byť definované vzdelávacími výstupmi, ktoré je možné čiastočne získať aj inými cestami.

Riešenie v novom zákone: Je potrebné predefinovať kreditový systém štúdia tak, aby reagoval na potreby flexibilnejšieho získavania kreditov a lepšie reflektoval bolonský proces a európsky kreditový systém - The European Credit Transfer and Accumulation System. Bude zadaný zoznam aktivít, za ktoré je možné získať kredity pre účely vysokoškolského štúdia, proces, akými budú kredity uznávané a prideľované a max. limity na počet kreditov z jednotlivých aktivít, vrátane neformálneho vzdelávania a informálneho učenia sa. Konkrétne špecifická budú definované pre uznávanie kreditov získaných absolvovaním vzdelávacích programov vedúcich k získaniu mikroosvedčenia či absolvovaním formálneho vzdelávania na úrovni 5 kvalifikačného rámca (Q odbory stredných škôl, krátke terciárne programy).

Súvisiace ustanovenia súčasnej právnej úpravy: § 62 ZoVŠ, Vyhláška MŠVVaM SR č. 614/2002 Z. z. o kreditovom systéme štúdia

11. Časové obmedzenie spätného uznávania kreditov

Identifikovaný problém: Zákon o vysokých školách neupravuje jasné pravidlá na spätné uznávanie kreditov, čo môže viesť k problémom pri požiadavkách na uznávanie kreditov získaných v rámci študijného programu, ktorého obsah bol medzičasom inovovaný. Rovnako vedomosti alebo zručnosti, ktoré študent v minulosti nadobudol a zodpovedali im získané kredity už s odstupom času nemusia byť pre daný študijný program relevantné a aktuálne.

Riešenie v novom zákone: Nový zákon stanoví pravidlá a limity pre spätné uznávanie kreditov. Uvedený prístup zaručí, že študenti nezískajú kredity, ktoré by už nemuseli byť relevantné pre ich súčasný študijný program a zároveň, že študent skutočne, napriek odstupu času disponuje potrebnými vedomosťami a zručnosťami.

Súvisiace ustanovenia súčasnej právnej úpravy: § 62 ZoVŠ, Vyhláška MŠVVaM SR č. 614/2002 Z. z. o kreditovom systéme štúdia

12. Spájanie vysokých škôl – „co-reaktor“ a podmienky prechodného obdobia

Identifikovaný problém: V prípade spájania vysokých škôl môže nastať problém s rozhodovacími právomocami a s nastavením organizačných procesov v rámci prechodného obdobia.

Riešenie v novom zákone: Nový zákon má ambíciu upraviť podmienky prechodného obdobia pri spájaní vysokých škôl, aby sa zabezpečil plynulý prechod v rámci organizačných a riadiacich procesov na vysokých školách so zachovaním kvality vzdelávania, vedeckého výskumu a ostatných činností pôvodných vysokých škôl. Predpokladá sa zavedenie inštitútu „co-rektora“,

pričom zákon upraví, aké rozhodovacie právomoci budú mať jednotlivé vedenia počas prechodného obdobia, aby sa predišlo konfliktným situáciám a zachovala sa kontinuita akademických a administratívnych procesov.

Súvisiace ustanovenia súčasnej právnej úpravy: § 9 ods. 1 písm. b), § 10a ods. 1 písm. b), § 41 ods. 1, § 44 ods. 3 písm. d), § 45 ods. 4 písm. d), § 47a ods. 1, § 89 ods. 12 ZoVŠ

13. Vysokoškolské tituly

Identifikovaný problém: V súčasnosti môžu slovenské VŠ udeľovať len tituly stanovené zákonom. To do istej miery limituje možnosti medzinárodnej spolupráce napr. v prípade spoločných študijných programov, kedy ostatné partnerské vysoké školy udeľujú medzinárodne uznávaný titul (napr. MSc. a pod.).

Riešenie v novom zákone: Nový zákon umožní vysokým školám v prípade vopred definovaných situácií (napr. pri spoločných ŠP) udeľovať aj iný titul než klasický bakalársky alebo magisterský.

Súvisiace ustanovenia súčasnej právnej úpravy: § 52 až 54 ZoVŠ

14. Pôsobenie zahraničných vysokých škôl

Identifikovaný problém: V súčasnosti môže v SR pôsobiť pobočka zahraničnej vysokej školy, pričom ministerstvo nemá kontrolné mechanizmy na dohľad nad jej pôsobením. Takáto pobočka pôsobí podľa pravidiel iného štátu a neprechádza akreditáciou v SR.

Riešenie v novom zákone: Nový zákon upraví spôsob udelenia oprávnenia na pôsobenie v SR, ktoré bude podmienené preukázaním splnenia kritérií pre kvalitné vzdelávanie a zároveň umožní ministerstvu v prípade porušenia oprávnenia alebo zákona odňať toto oprávnenie efektívnejšie. Zároveň sa upraví pôsobnosť ministerstva pri pôsobení slovenských vysokých škôl v zahraničí.

Súvisiace ustanovenia súčasnej právnej úpravy: § 49a a 49b ZoVŠ

15. Nastavenie kontrolných a sankčných mechanizmov

Identifikovaný problém: V súčasnosti absentujú riadne kontrolné a sankčné mechanizmy vo vzťahu k vysokým školám zo strany ministerstva pri plnení ich povinností vyplývajúcich zo zákona. To má mnohokrát za následok neplnenie si povinností vysokých škôl riadne a v stanovených lehotách.

Riešenie v novom zákone: Nový zákon upraví kontrolné kompetencie ministerstva vo vzťahu k vysokým školám a zároveň aj sankčné mechanizmy jednotné pre všetky vysoké školy. Uvedená právna úprava má primárne preventívny účel, keďže sa predpokladá, že pod hrozbou sankcie bude viesť k zodpovednejšiemu prístupu vysokých škôl. Dopracuje sa tiež koncept akademického podvodu.

Súvisiace ustanovenia súčasnej právnej úpravy: § 2a, § 103 a 104, § 108f a nasl. ZoVŠ

16. Umelá inteligencia vo vysokoškolskom prostredí

Identifikovaný problém: Napriek tomu, že sa umelá inteligencia stala každodennou súčasťou ľudských životov, konkrétna regulácia jej používania v podstatnej miere absentuje, a to nielen vo vysokoškolskom prostredí. Nemožno jej pritom uprieť mnohé pozitívne vplyvy na vedecký, či

vzdelávací progres, z tohto dôvodu je s umelou inteligenciou ako so súčasťou akademického života potrebné počítať a deklarovať to aj vo vysokoškolskom zákone.

Riešenie v novom zákone: Nie je vhodné vysokým školám autoritatívne určiť presné kritériá používania umelej inteligencie a nakladania s výsledkami z nej získanými. Nový zákon o vysokých školách bude apelovať na transparentnosť a etiku pri používaní umelej inteligencie a s tým súvisiaci tvorivý, bezpečný a zodpovedný prístup v prostredí vysokých škôl. Uvedené sa bude týkať všetkých oblastí vzdelávania, tvorivej umeleckej činnosti, ako aj vedeckého výskumu.

Podporný zdroj: Akt EÚ o umelej inteligencii (nariadenie EP a Rady (EÚ) 2024/1689 z 13. júna 2024)

Súvisiace ustanovenia súčasnej právnej úpravy: § 62b ZoVŠ

17. Elektronizácia a debyrokratizácia

Identifikovaný problém: Zbytočné administratívne zaťaženie listinnými prihláškami v dobe digitalizácie, ktorá dokáže zjednodušovať a urýchľovať procesy. Nejednotný postup vysokých škôl v rámci prijímacieho konania znižuje užívateľskú orientáciu a komfort uchádzačov o vysokoškolské vzdelanie.

Riešenie v novom zákone: Navrhovanými prostriedkami zvýšenia efektivity procesov v súvislosti s elektronizáciou a debyrokratizáciou sú napríklad: 1. Centrálna elektronická prihláška na VŠ (CEP) ako povinná súčasť začatia prijímacieho konania na všetkých vysokých školách. Cieľom je zjednodušenie, modernizovanie a optimalizovanie procesu vytvorenia a odoslania prihlášky „na pár klikov“. Týmto spôsobom sa zabezpečí jednotný spôsob prihlasovania na VŠ, znižovanie administratívnej záťaže využitím elektronizácie a konsolidácie údajovej základne MŠVVaM SR a získanie štatistik týkajúcich sa prihlasovania na VŠ.

2. Vznik služby na osobitnej internetovej doméne „overdiplom“, ktorá bude poskytovať online overenie pravosti vysokoškolských diplomov, pričom výstupné údaje budú získavané z CRŠ.

Súvisiace ustanovenia súčasnej právnej úpravy: § 58, § 73a ods. 11 ZoVŠ

18. Zvýšenie bezpečnosti na vysokých školách

Identifikovaný problém: Zbrane na akademickej pôde predstavujú hrozbu pre bezpečnosť študentov, zamestnancov a návštevníkov. Svedčia o tom viaceré prípady zo zahraničia, ako aj Slovenska, kedy došlo k použitiu zbraní na školách s vážnymi následkami. Prítomnosť zbraní môže prispieť k eskalácii násilia v konfliktných situáciách, ktoré by sa inak dali vyriešiť pokojne.

Riešenie v novom zákone: Zákom zaručená nedotknuteľnosť akademickej pôdy bude podporená zákazom nosenia zbraní, ktorý je podstatný pre ochranu študentov, zamestnancov a celkovú bezpečnosť vysokoškolského prostredia. Tento zákaz by sa mal vzťahovať na všetky osoby, okrem prípadov, keď je nosenie zbraní nevyhnutné (príslušníci bezpečnostných zložiek, zamestnanci bezpečnostných služieb, realizácia výskumných alebo výcvikových aktivít). Osobe so zbraňou bude zakázaný vstup na akademickú pôdu, pričom súčasťou tohto opatrenia je aj nastavenie sankčných mechanizmov aj v spolupráci s iným dotknutými rezortmi.

Súvisiace ustanovenia súčasnej právnej úpravy: § 4 ods. 3 ZoVŠ

19. Stimulácia združovania študentov

Identifikovaný problém: V súčasnosti zákon o vysokých školách zaraďuje medzi práva študentov aj právo zúčastňovať sa na zakladaní a činnosti nezávislých združení pôsobiacich na akademickej pôde (spolkov, zväzov, stavovských združení) v súlade s právnymi predpismi. Bližšie však tieto aktivity študentov a možnosti ich podpory zo strany vysokých škôl nie sú zákonom upravené. Konkrétnejšia regulácia pritom môže prispieť k stimulácii študentov viac sa angažovať v rôznych oblastiach.

Riešenie v novom zákone: Študentské komunity pri vysokých školách vytvárajú priestor pre osobný a profesionálny rozvoj študentov, zlepšujú sociálne zručnosti, vytvárajú inkluzívne prostredie, zvyšujú akademickú angažovanosť a podobne. Spoločné aktivity študentov zároveň podporujú ich spoločenský život a vytvárajú pozitívnu klímu vysokoškolského prostredia. V novom vysokoškolskom zákone sa význam študentského združovania zdôrazní. Vysoké školy môžu podporovať vytváranie študentských združení priamo na fakulte alebo na univerzite, pričom študenti nebudú povinní zakladať formálne združenia (občianske združenia alebo neziskové organizácie). Ak vysoká škola vyhodnotí význam a prínos takýchto aktivít, môže poskytovať podporu študentským združeniam a študentom v nich združeným, vrátane bonifikácie dohodnutých činností, napr. prostredníctvom kreditov a pod. Vysoká škola bude dohliadať na to, aby tieto aktivity boli v súlade s akademickými a etickými normami.

Súvisiace ustanovenia súčasnej právnej úpravy: § 70 ods. 1 písm. g) ZoVŠ